

Andrzej F. Dziuba

Słowo wstępne

Studia Prymasowskie 5, 5-6

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SŁOWO WSTĘPNE

Kościół w swych dziejach historiozbawczych zawsze wpisany jest w czas i miejsce. Niesie w sobie i z sobą bogactwo ludzi; swoich ochrzczonych członków, często i owocnie umacnianych innymi sakramentami. To są fundamentalne, widzialne znaki niewidzialnej łaski wydoskonalającej człowieka wiary. Tworzy to szczególne napięcie pielgrzymowania, które jest żywym spotkaniem spraw Bożych i ludzkich, jakie twórczo przeplatają się w kategoriach wiary.

Ta droga pielgrzymowania, droga budowania królestwa Bożego, którego pełnia dopiero się objawi, wymaga osobowego zaangażowania. Jest to zaangażowanie nie tylko indywidualne, lecz zawsze we wspólnocie ludu Bożego Nowego Przymierza. Przybiera ono szczególny charakter Kościołów lokalnych, diecezjalnych czy regionalnych, a nawet narodowych, zwłaszcza w ramach poszczególnych Konferencji Episkopatu. Oczywiście, w tym kontekście nie można nigdy zapomnieć o uniwersalności Kościoła, o owym obejmowaniu wszystkich narodów (por. Mt 28,19).

Kościół w Polsce jest taką jednostkową wspólnotą wiary. Jednocześnie jest wpisany w konkretne miejsce, dlatego mówi się czasem o polskim Kościele, który jest nad Wisłą. Jego dynamiczna rzeczywistość trwa w swych strukturach już od 966 roku, czyli od chrztu księcia Mieszka I i jego żony Dobrawy. To niezwykle bogactwo dziejowe, niezwykle znamiona trwania i rozwoju rozpoczęły się w „chrzcie narodu”. Dynamika otwarcia się ku Europie chrześcijańskiej uczyniła realnymi wielkie nadzieje i dała szczególnego ducha młodej wspólnocie. Wiele aspiracji stało się realizowanymi nadziejami.

W Kościele w Polsce, od Zjazdu Gnieźnieńskiego w 1000 roku, szczególna rola przypadała stolicy metropolitalnej w Gnieźnie; zresztą przez wiele wieków jedynej, a obejmującej swym zasięgiem terytorialnym całą Rzeczpospolitą. Następnie abp Mikołaj Trąba (1412-1422) podczas soboru w Konstancji uzyskał dla siebie i swoich następców godność Prymasa Królestwa Polskiego (Primas Regni). Tym samym jego pozycja w Kościele w Polsce jeszcze bardziej się umocniła, a w pewnym sensie także i w strukturach narodowo-państwowych. Z czasem Prymasi Polski uzyskali dalsze przywileje, a niektóre utrwaliły się na zasadzie zwyczajów kościelnych czy królewskich.

Zwłaszcza w czasach niewoli i utraty suwerenności oraz niepodległości rola prymasów Polski stawała się wręcz opatrnościowa, nie tylko na płaszczyźnie ściśle religijnej. Często byli oni pewnymi zewnętrznymi symbolami i zarazem nośnikami trwałości Rzeczypospolitej. To było podejmowanie zadania, które jakby nakładała na Kościół bieżąca dramatyczna rzeczywistość, ale takie też

było szerokie oczekiwanie narodu w ojczyźnie i wśród rodaków rozproszonych po całym świecie.

Nie ulega wątpliwości, że szczególnie wyraziście posługę tę pełnił kardynał Stefan Wyszyński, Prymas Polski (1948-1981). Jego prymasowska posługa przypadała na wyjątkowy okres dziejów Polski i Kościoła. Dziś z perspektywy wydaje się, że ówczesny czas i okoliczności oczekiwały takiej osoby, którą Opatrzność Boża wskazała i niezawodnie umacniała, choćby przez doświadczenie odosobnienia.

Kolejny tom „Studiów Prymasowskich” zawiera najpierw teksty wystąpień z V Konferencji naukowej zorganizowanej przez Ośrodek Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, która odbyła się w dniu 17 listopada 2010 roku wokół tematu: „Wokół tytułu i uprawnień prymasowskich”.

W tym bloku zamieszczono wystąpienie ks. prof. Stanisława Wilka, rektora KUL, ukazujące nadzwyczajne uprawnienia kard. Augusta Hlonda, Prymasa Polski. Następnie ks. prof. Józef Krukowski omówił uprawnienia specjalne kard. Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski, wobec ówczesnych zagrożeń Kościoła ze strony władz komunistycznych. Ksiądz prof. Bernard Kołodziej w swoim referacie mówił na temat troski oraz uprawnień Prymasów Polski wobec emigrantów. Ostatnie zaś wystąpienie prof. Jerzego Pietrzaka przybliżyło przywileje i godność Prymasów Polski. W tym dziale godne odnotowania jest osobiste świadectwo kard. Józefa Glempa, Prymasa Polski.

Dział rozprawy i artykuły zasadniczo poświęcony został życiu i posłudze prymasowskiej kard. Stefana Wyszyńskiego w wielorakich jej wymiarach.

Problematyka prymasowska jawi się jako szczególnie znaczący element dziejów Kościoła w Polsce. Jej bogactwo ma bardzo często konotacje, mniej czy bardziej wyraźne, z życiem społecznym, kulturowym a nawet politycznym. Można zatem sądzić, że prowadzone badania są ważnym wkładem w głębsze rozpoznawanie, szczególnie powojennych dziejów Kościoła w Polsce. Posługa, zwłaszcza kard. Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski, jest tutaj wyjątkowo czytelnym przykładem. Pod żadnym pozorem nie można jej sprowadzać do działalności stricte politycznej. Była to bowiem posługa prymasowska zaofiarowana w danym miejscu, czasie i okolicznościach.

Oby kolejne tomy „Studiów Prymasowskich” stały się miejscem i płaszczyzną spotkania oraz zachętą do dalszych badań, dyskusji i prezentacji osiągnięć naukowych.

bp Andrzej F. Dziuba

Łowicz, dnia 19 marca 2011 roku